

Kansalaisaloitteen tiedot

Kansalaisaloitteen otsikko

Rikkomaton - kielletään eheytyshoidot

Aloitteen päiväys

23.4.2023

Aloitteen muoto

Ehdotus lainvalmisteluun ryhtymisestä

Aloitteen sisältö

Kansalaisaloitteen tavoitteena on kieltää hoidot, jotka tähtäävät seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen niin kutsuttuun ”eheyttämiseen”, eli seksuaalisuuden muuttamiseen heteroksi ja/tai sukupuolen muuttamista cissukupuoliseksi. Kansalaisaloitteen nimi juontuu siitä, ettei seksuaalisuutta tai sukupuolta voi rikkoa, joten tällöin ei ole mitään, mitä ”korjata” tai ”eheyttää”.

Eheytyshoidoilla ja -terapioilla tarkoitetaan seksuaalisen suuntautumisen tai sukupuoli-identiteetin muuttamiseen tähtääviä hoitomuotoja. Ne pohjaavat vääristyneeseen ajatukseen, jonka mukaan heteroseksuaalisuudesta eroava seksuaalinen suuntautuminen tai syntymässä määritellystä sukupuolesta eroava sukupuoli-identiteetti olisivat jotenkin parannettavissa ja korjattavissa, eli ”eheyttävissä”.

Eheytyshoidot ovat perustuslaissa ja kansainvälisissä sopimuksissa turvattujen ihmisoikeuksien vastaisia. Kansalaisaloite edellyttää, että eduskunta ryhtyy toimeen suomalaisten ja muiden Suomessa asuvien ihmisoikeuksien turvaamiseksi kriminalisoimalla tällaiset hoidot.

Perustelut

Tieteellisen tutkimustiedon perusteella seksuaali- tai sukupuoli-identiteettiä ei voida muuttaa eheytyshoitojen kaltaisilla toimenpiteillä. Lisäksi on tutkimusnäyttöä siitä, että eheytyshoidot aiheuttavat pitkäaikaista haittaa sekä kuormitusta kohteena olevan mielenterveydelle. Eheytyshoitojen myötä identiteettiään pohtivat tai identiteettinsä kanssa painiskelevat jäävät ilman asianmukaista tietoa ja tukea, eivätkä voi toteuttaa perusoikeuksiaan. Seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjä edustavien potilas- ja ihmisoikeusjärjestöt saavat vuosittain yhteydenottoja suomalaisilta potilailta, joille on tarjottu tai joita on painostettu eheytyshoitoihin.

Sellaisten lasten, joilla on muu kuin heteroseksuaalinen seksuaalinen identiteetti tai muu kuin syntymässä määritelty sukupuoli-identiteetti, vanhemmat ja huoltajat voivat aiheuttaa lasten kehitykselle ja mielenterveydelle vakavia haittoja pakottamalla tai painostamalla nämä eheytyshoitoihin.

Myös suomalaisessa terveydenhuollossa elää yhä käsitys, jonka mukaan suhtautuminen seksuaali- ja sukupuolivähemmistöihin ja eheyttämiseen olisi jollakin tavalla mielipideasia, ja että niin kutsuttu eheytyks olisi hyväksyttyä, mikäli potilas itse sitä toivoo, vaikka tällaiset hoidot ovat pseudotiedettä ja rinnastettavissa erilaisiin

uskomushoitoihin.

Useat psykologiset ja lääketieteelliset organisaatiot, kuten Suomen psykiatriyhdistys, Suomen Psykologiliitto, American Psychological Association, American Medical Association, Royal College of Psychiatrists ja American Psychoanalytic Association ovat yksiselitteisesti irtisanoutuneet eheytyshoidoista niiden haitallisuuden vuoksi.

EU-maista Malta on vuonna 2016 kieltänyt eheytyshoidot lailla. Useissa muissa länsimaissa, esimerkiksi Saksassa, Kanadassa sekä useassa Yhdysvaltojen osavaltioissa on käynnissä lainsäädäntöhankkeita eheytyshoitojen kriminalisoimiseksi. Myös Euroopan unionin parlamentti on kehottanut jäsenvaltioitaan kieltämään eheytyshoidot.

Eheytyshoidot saattavat jo olla rikollisia, mutta niitä ei tunnusteta sellaisiksi. Rikoslain 21 luvun 5 §:n mukaan pahoinpitely ei edellytä fyysistä, ruumiillista väkivaltaa, jos teko kuitenkin aiheuttaa vahinkoa uhrin terveydelle. Vahinko voi aiheutua fyysisen terveyden lisäksi myös mielenterveydelle, ja eheytyshoidot ovat omiaan aiheuttamaan tällaista vahinkoa. Eheytyshoidon tarjoajan tuomitseminen tällaisesta henkisestä pahoinpitelystä voi kuitenkin käytännössä osoittautua vaikeaksi, esimerkiksi koska teon syy-yhteys aiheutuneeseen vahinkoon voi olla vaikeaa selkeästi näyttää toteen, ja koska eheytyshoidon rangaistavuus voi nykyisen lain perusteella olla sen verran vaikeaselkoista, että syyllinen voi vapautua rangaistuksesta. Aina, kun jotain kielletään lailla rangaistuksen uhalla, edellytetään lailta erityistä selkeyttä, täsmällisyyttä ja tarkkarajaisuutta. Tämä ei eheytyshoitojen kohdalla tällä hetkellä toteudu.

Vaikka eheytyshoidot useimmissa tapauksissa täyttäisivätkin pahoinpitelyn tunnusmerkistön, olisi siis eheytyshoitojen aiheuttamien haittojen torjumiseksi tehokkainta säätää ne erikseen lailla rikolliseksi tai muuttaa pahoinpitelyn määritelmää rikoslaissa siten, että se yksiselitteisesti sisältää myös eheytyshoidot. Rikokseksi säätäminen antaisi myös selkeän signaalin siitä, että eheytyshoidot eivät ole yhteiskunnallisesti hyväksyttäviä, sekä sulkisi eheytyshoitoja tarjoavat toimijat yhteiskunnan eri palveluiden ja etujen ulkopuolelle. Jatkossa esimerkiksi eheytyshoitoja tarjoava yhdistys voisi olla mahdollista julistaa lakkautetuksi.

Koska eheytyshoidot ovat omiaan aiheuttamaan vakavaa haittaa lapsen terveydelle ja kehitykselle, sekä loukkaavat lapsen itsemääräämisoikeutta, on itsestään selvää, että alaikäisiin ja muihin vajaavaltaisiin kohdistetut eheytyshoidot tulee kriminalisoida. Lisäksi on selvää, että tahdonvastaiset eheytyshoidot tulee kriminalisoida. Eheytyshoidon kohdalla voi kuitenkin olla myös kyse tilanteesta, jossa täysi-ikäinen ja -valtainen henkilö, joka voi puhtaasti juridisesta näkökulmasta antaa suostumuksensa eheytyshoittoon, on sosiaalisista, taloudellisista tai mielenterveydellisistä syistä tilanteessa, jossa eheytyshoidosta kieltäytyminen ei käytännössä ole mahdollista. Myös täysi-ikäisille annettavat ja tarjottavat eheytyshoidot olisi siis kriminalisoitava. Loukatun suostumus olisi siitä huolimatta jatkossakin oikeuskäytännön mukaisesti

huomioon otettava seikka, jossa tapauskohtaisesti arvioidaan suostumuksen antajan mahdollisuudet antaa suostumus vapaaehtoisesti sekä suostumuksen antajan katumisen mahdollisuus.

Ehetyshoidot olisi siis kiellettävä kokonaan, eikä vain tiettyjen ihmisryhmien kohdalta. Koska eheytyshoittojen hyödyistä ei ole minkäänlaista tieteellistä näyttöä ja koska niistä aiheutuvat haitat ovat merkittäviä, ei niiden täydellinen kieltäminen rajoita yksilönvapauksia niitä loukkaavalla tavalla tai ilman riittävää perustetta. Täydellinen kieltäminen myös tehostaisi kiellon valvontaa ja toimeenpanoa.

Aloitteen tavoitteena ei ole ns. sielunhoidon tai muun uskonnonvapauden harjoittamisen kieltäminen, niin kauan kuin se ei muutu perusoikeuksia ja terveyttä loukkaavaksi "eheyttämiseksi". Päinvastoin aloitteen tavoitteena on, että vähemmistön seksuaalista suuntautumista tai sukupuoli-identiteettiä edustavalla henkilöllä olisi aiempaa paremmat mahdollisuudet toteuttaa itsemääräämisoikeuttaan yhtä aikaa sekä seksuaali- tai sukupuoli-identiteettinsä että uskonnollisen vakaumuksensa osalta.

Kun jokin teko säädetään rikolliseksi, on aina kyse perusoikeuksien välisestä punninnasta. Yksilöiden toimintavapautta rajoitetaan tekemällä teosta rikollinen, kun teosta aiheutuu muille yksilöille ja yhteiskunnalle vahinkoa, joka ylittää teon mahdolliset hyödyt tai yksilön toimintavapauden rajat. Lainsäätäjällä on velvollisuus kunnioittaa yksilönvapauksia ja suhtautua kriminalisointeihin varovaisesti, mutta myös velvollisuus käyttää kriminalisointia työkaluna yksilönvapauksien ja perusoikeuksien turvaamiseksi (ks. perustuslakivaliokunnan lausunto PeVL 23/1997 vp, s. 3). Näin ollen kansalaisaloite edellyttää, että eduskunta ryhtyy toimeen kriminalisoidakseen eheytyshoidot.

Vastuuhenkilöt

Julia Peltonen

Perttu Jussila

Vilma Järvisalo

Saana Hytönen

Tiina Mikkonen